منابع آب ایران

درس ۶ مطالعات اجتماعی - پایه‌ی پنجم ابتدایی

طراحی شده توسط وب‌سایت «دیجی معلم» (Digimoallem.ir)

بی‌آبی

بچه‌ها! تا حالا فکر کردید اگر یک روز از صبح تا شب تو خونه‌ی ما آب نباشه، چه اتفاقی می‌افته؟

عواقب بی‌آبی

نمی‌تونیم دست و صورتمون رو بشوییم، گیاهان خشک می‌شن، تشنه می‌مونیم و هیچ غذایی برای پختن نداریم!

با آب

راز تاریخ

آیا می‌دانید؟ به همین دلیل است که در گذشته‌های دور، مهم‌ترین تمدن‌ها همیشه در کنار رودها به وجود می‌آمدند، تا آب برای خوردن و کشاورزی داشته باشند!

با این همه دریا و اقیانوس بزرگ
روی کره زمین، چرا باز هم مشکل
کمبود آب داریم؟

چون آب دریاها و اقیانوس‌ها شور است!
این آب برای آشامیدن، شست‌وشو و
کشاورزی اصلاً مناسب نیست.

ما انسان‌ها به «آب شیرین» نیاز داریم. اما
این آب شیرین از کجا می‌آید؟
انسان آب شیرین مورد نیاز خودش رو فقط از
از برف و باران به دست می‌آورد.

طراحی شده توسط وب‌سایت دیجی معلم (Digimoallem.ir)

دو مسیر شگفت‌انگیز قطره‌های باران

الف) آب‌های سطحی: بخشی از آب برف و باران روی زمین جاری می‌شه و رودها را به وجود می‌آورد.

ب) آب‌های زیرزمینی: بخشی دیگر از آب، به داخل زمین فرو می‌ره و سفره‌های آب زیرزمینی را تشکیل می‌ده.

یک رود چگونه متولد می‌شود؟

۱. منبع یا سرچشمه: برف و باران در نواحی کوهستانی می‌بارد. (چرا کوه‌ها مهم‌اند؟ چون مانند یخچال طبیعی، برف و باران را برای ما ذخیره می‌کنند!)

۲. تشکیل جویبار: با آب شدن برف‌ها، آب روی دامنه کوه جاری می‌شود و جویبارها ساخته می‌شوند.

۳. تشکیل رود: جویبارها در طول مسیر به هم می‌پیوندند و یک رود بزرگ و پرآب را می‌سازند.

۴. دهانه‌ی رود: جایی که رود در پایان سفر خود به دریا یا دریاچه می‌ریزد.

طراحی شده توسط وب‌سایت دیجی معلم (Digimoallem.ir)

مردمی که در کنار رودها زندگی نمی‌کنند، چطور آب می‌نوشند؟
با حفر چاه یا قنات، آب‌های زیرزمینی را به روی زمین می‌آورند!

چاه ماشین: استفاده از پمپ و تلمبه برای بیرون کشیدن آب.

شاهکار ایرانیان: قنات

ایرانیان اولین کسانی بودند که قنات را اختراع کردند! قنات یک تونل زیرزمینی است که آب در آن خودبه‌خود جاری می‌شود.

چرا قنات عالی است؟

چون آب از زیر زمین عبور می‌کند، کمتر تبخیر شده و کمتر آلوده می‌شود!

زنگ نقشه‌خوانی! معمای رودهای ایران

بچه‌های‌کنجکاو! به این نقشه خوب نگاه کنید. آیا می‌دانید کدام رودها به دریای خزر و کدام یک به خلیج فارس می‌ریزند؟ با دقت نقشه را بررسی کنید تا در اسلاید بعد به سوالات جواب بدیم!

طراحی شده توسط دیجی معلم (Digimoallem.ir)

پاسخ معماهای نقشه!

آب شهر تهران:
از رودهای پرآبِ کرج و جاجرود تأمین می‌شود.

حوضه ارومیه:
رودهای تلخه‌رود، زرینه‌رود، و سیمینه‌رود به دریاچه ارومیه می‌ریزند.

رودهای خلیج فارس:
رودهای بزرگِ کارون، مُند، و حِلّه به خلیج فارس می‌ریزند.

ترکیب سفیدرود:
از به هم پیوستن دو رودِ «قزل‌اوزن» و «شاهرود» به وجود می‌آید.

عبور از شهرها:
رود «کارون» از شهر زیبای اهواز، و «زاینده‌رود» از شهر تاریخی اصفهان می‌گذرد.

رودهای شمال:
سفیدرود، گرگان، و اترک به دریای خزر می‌ریزند.

چشمه‌ها؛ هدیه‌ی خودجوشِ زمین

چشمه چیست؟

گاهی در بعضی نواحی، آب‌های زیرزمینی خودبه‌خود به سطح زمین راه پیدا می‌کنند و چشمه‌های زلال را به وجود می‌آورند.

بیشتر رودهای ایران از کجاست؟

از رشته‌کوه‌های بلند البرز در شمال، زاگرس در غرب و غرب و کوه‌های پراکنده داخلی سرچشمه می‌گیرند و به سمت دشت‌ها حرکت می‌کنند.

ایران، کشوری کم‌آب و تشنه

میزان متوسط بارندگی در ایران کمتر از ۲۵۰ میلی‌متر در سال است! به همین دلیل، بخش بزرگی از کشور ما آب و هوای گرم و خشک دارد.

تعداد رودهای پرآب و دائمی در ایران بسیار کم است. بیشتر رودها فصلی و موقتی هستند؛ یعنی با شروع فصل گرما کاملاً خشک می‌شوند.

بعضی از رودها هم چون از نمکزارها عبور می‌کنند، شور و غیرقابل استفاده می‌شوند.

ما چطور از رودها استفاده می‌کنیم؟

روستانشینان:
از آب رودها بیشتر برای کشاورزی، آبیاری باغ‌ها و آب دادن به دام‌ها (حیوانات اهلی) استفاده می‌کنند.

شهرنشینان: از آب برای آشامیدن در خانه‌ها، شست‌وشو، آبیاری پارک‌ها، و همچنین در کارخانه‌های بزرگ صنعتی استفاده می‌کنند.

سدسازی و برق: با ساختن سد روی رودها، نه‌تنها آب را ذخیره می‌کنیم، بلکه از انرژی آبِ پشت سد، به کمک توربین‌ها برق تولید می‌کنیم!

طراحی شده توسط سایت دیجی معلم (Digimoallem.ir)

بچه‌ها! آب مایه حیات است و کمبود آن خطر بزرگی است. بیایید قدر این نعمت را بدانیم.

✓ پیشنهاد درست

استفاده از یک سطل آب برای شستن ماشین.

استفاده از یک لیوان آب.

آبیاری قطره‌ای (رساندن آب قطره‌قطره به ریشه).

✗ عادت‌های نادرست

شستن ماشین با شیلنگ آب باز.

باز گذاشتن شیر آب هنگام مسواک زدن.

غرقاب کردن زمین‌های کشاورزی.

خطر بزرگ! چه چیزی آب‌ها را بیمار می‌کند؟

سرگذشت من... (از زبان یک رود)

«سلام بچه‌های مهربون! من رود هستم.
من قطره‌قطره از برفِ پاکِ کوه‌های بلند متولد شدم.
با خوشحالی به سمت دشت‌ها دویدم تا به گل‌ها و گندم‌زارها آب بدم و ماهی‌ها در دل من بازی کنند.
اما وقتی به شهرها رسیدم، بعضی از آدم‌ها زباله و فاضلابِ کارخانه‌ها را در دل من ریختند و من را بیمار و سیاه کردند...
لطفاً مراقب من باشید، زباله‌ها را در طبیعت نریزید تا من همیشه زلال بمانم و به شما و طبیعت زندگی ببخشم!»

خلاصه‌ی سفر ما

- آب شیرین ما محدود است و از برف و باران تأمین می‌شود.
- ایران کشوری گرم و خشک است، پس باید قدر چاه‌ها، قنات‌ها و سدها را بدانیم.
- با اصلاح عادت‌ها (مثل آبیاری قطره‌ای) در مصرف آب صرفه‌جویی کنیم.
- هرگز اجازه ندهیم زباله و فاضلاب، رودخانه‌های زیبای ما را آلوده کنند.

امیدواریم از این آموزش لذت برده باشید!

طراحی، تصویرسازی و تولید اختصاصی توسط وب‌سایت دیجی معلم (Digimoallem.ir)